

Nu putem să nu fim de acord cu aprecierea făcută de acad. W. Doroszewski în prefața acestei lucrări: «...Cartea lui B. Wiczorkiewicz va trezi nu numai interesul lingviștilor, ci și al sociologilor, al istoricilor de obiceiuri. În literatura destul de bogată consacrată Varșoviei, cartea lui B. Wiczorkiewicz reprezintă o operă originală și prețioasă».

ECATERINA FODOR

V. G. ГАК, *Беседы о французском слове*, Moscova, 1966, 335 p.

Chiar dacă au fost inițiate din considerente pur pragmatice, cercetările comparative de orientare tipologică, în plin avânt astăzi în diverse țări, se îndreaptă tot mai hotărât spre o finalitate teoretică, aceea de a evidenția specificul unor fapte de limbă prin raportarea lor la un sistem alologic. În acest sens, cât se poate de concludentă este cartea care formează obiectul rindurilor de față și pe care avem temeiuri să o socotim un moment de vîrf în activitatea științifică desfășurată de autorul ei în domeniul dat¹.

Așa cum arată și subtitlul, «Из сравнительной лексикологии французского и русского языков», V. G. Gak depășește, prin antrenarea continuă în comparație a limbii ruse, limitele lexicologiei franceze concepută în sine și pentru sine, pentru a surprinde trăsături ale aceluia „génie de la langue” pe care nu izbutesc să-l fixeze nici dicționarele bilingve, nici gramaticile normative. Nu e un secret, bunăoară, că punerea față în față a traducerilor și a originalelor învederează la tot pasul substituții lexicale imprevizibile, necodificate și, probabil, necodificabile lexicografic.

Explicația acestei stări de lucruri — afirmă autorul — rezidă în faptul că dicționarele oglindesc, în cel mai bun caz, echivalențele dintre elementele a două idiomuri în planul limbii, ignorând aproape total corelațiile reale în care intră ele în actele de vorbire. Or, tocmai considerarea lexicului în dinamica sa deschide perspectiva statornicirii unor reguli de întrebuintare și funcționare a cuvintelor. De aici se ivesc un șir de probleme noi, de interes științific cu atât mai ridicat, cu cât, în vederea generalizării faptelor disparate în regulă, se fac referiri — ce e drept, fără ilustrări directe — și la alte limbi, printre care și româna (vezi p. 249)².

Am sugera unele completări pe marginea citorva chestiuni de amănunt.

1. Confruntînd adjectivele de relație din rusă cu echivalentele lor franceze (p. 52—53), autorul înclină să vadă între ele un raport de compensație sui-generis: dacă în rusește se formează lesne adjective de relație de la substantivele nume de materii, cf. *каменный дом*, dar *maison en briques*³, în alte cazuri franceza folosește „mai des decît rusa” asemenea adjective, de pildă *des luttes revendicatives*, dar *борьба за удовлетворение своих требований*, *élections législatives*, dar *выборы в законодательное собрание*.

Este însă un fapt recunoscut că „în limbile romanice adjectivele de relație nu se formează așa de ușor ca în majoritatea limbilor slave” (R. A. Budagov, *Этюды по синтаксису румынского языка*, Moscova, 1958, p. 25). Mai mult decît atât, însăși posibilitatea de a obține în genere adjective — deci nu numai de relație — de la substantive caracterizează în măsură inegală diversele limbi romanice. Astfel, spre deosebire de limba franceză, foarte reținută în această privință, româna dispune aici de o serie de mijloace derivate (vezi A. Graur, *Nom d'agent et adjectif en roumain*, Paris, 1929, p. 123, notă). În aceste condiții, se poate spune că adjectivele de relație cu care operează în mare număr autorul există în limba franceză, dar, de cele mai adese ori, nu sînt formate în ea.

¹ Printre contribuțiile sale de dată recentă, semnalăm o altă carte, scrisă în colaborare cu E. B. Roizenblit, *Очерки по сопоставительному изучению французского и русского языков*, Moscova, 1965, cu care lucrarea de care ne ocupăm este legată nu numai prin tema de ansamblu, ci și prin probleme concrete comune amîndurora. Cf., de exemplu, discuția privitoare la intoleranța manifestată de contextul francez față de repetarea aceluiași cuvinte, în *Очерки...*, p. 33 și, mult mai detaliat, în *Беседы...*, p. 312 și urm.

² Notele de subsol consemnează, de altfel, la p. 297, *Studiile de lingvistică generală* (București, 1960) ale acad. Al. Graur, cu referire la capitolul „A fi” și „a avea”, precum și, la p. 322, monografia T. Tatianei Slama-Cazacu, *Limba și context* (București, 1959), în legătură cu raportul dintre cuvînt și context.

³ Acolo unde nu se indică expres altă sursă, exemplele sînt luate din lucrarea recenzată.